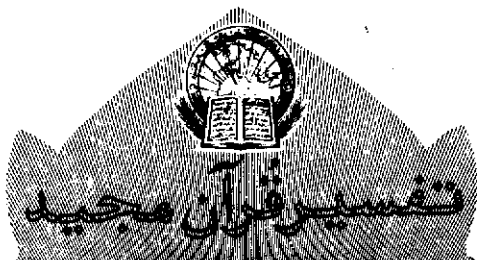

بر اساس تفسیر موضوعی
سوره بلد آیه ۹

نقش زبان در زندگی انسان

زبان در قرآن

الم فجعل له عینین ولساناً وشفقتین

آیا برای او (انسان) دو چشم و یک زبان و دو گوش قرار ندادیم

چسبیده است ، و دارای یک سطح فوقانی ، و یک سطح تحتانی ، و دو لبه جانبی ، و یک نوک می باشد .

فیزیولوژی زبان در دخالت در عمل جویدن غذا و بلع آن ، و احساس طعم مواد غذایی ، و تکلم و سخن گفتن خلاصه می شود .

بالین که زبان مانند چشم و گوش یکی از ابزار شناخت است ، و می توان بوسیله آن چهار نوع طعم غذا : شیرینی و تلخی و شوری و ترشی را حس نمود ، ولی بر آن در میان وظایف مختلف آن ، روی نقش بیانگری آن تکیه می کند و از این زاویه به

درباره زبان که عضو حساس بدن انسان است از دو جهت می توان سخن گفت .
۱- نقش زبان در زندگی مادی و معنوی انسان

۲- مسئولیت های زبان در حیات انسانی از نظر اسلام

نخستین قسمت از این دو بحث را در این مقاله ، و قسمت دوم را در مقاله آینده مطالعه خواهید کرد ، اینک بخش نخست .
زبان توده ای ماهیچه ای که یگانه وسیله سخن گفتن ، و فروردن غذا و چشیدن طعم ها است و شکل آن بیضی است ، از ته به عقب کف دهان و به استخوان لامی

مکتب اسلام

خوبش ، اندوخته‌های علمی و فکری فراهم آورده است ، ناگهان مبتلا به لکنت زبان و عجز از بیان می‌گردد. هرگاه قلم و نوشتن که کارمشقت‌بار است و در همه جا نمی‌توان از آن بهره گرفت ، به داد او نرسد ، از نظر ارزش ، با يك فرد عادی مساوی خواهد بود .

مغز و فکرها انسان گنجینه‌ای است ، مستقل و در بسته و یگانه کلید آن زبان است ، و تا با این کلید در گنجینه گشوده نشود ، مقام و موقعیت انسان روشن نمی‌گردد ، از این جهت امیر مومنان می‌فرماید : شخصیت انسان زیر زبان او نهفته است ، نه در زیر عیای او (۱) این نکته ایجاب می‌کند این عضو از بدن انسان را که قطعه گوشتی بیش نیست (۲) آیت بزرگ خدا ، مایه رشد انسانیت ، بیانگر افکار و آراء انسان ، و سنجش شخصیت انسان ، شمرده شود .

موقعیت زبان در قرآن

به خاطر همین اهمیت است که ، قرآن پس از یادآوری آفرینش انسان ، آموزش زبان را یادآور می‌شود ، تو گوئی ، بزرگترین مظهر لطف و مهربانی خدا این است که این نعمت را به او ارزانی داشته است آنجا که فرماید :

الرحمان ، علم القرآن ، خلق
الانسان ، علمه البیان (سوره الرحمان

آن می‌نگردد ، و از دیگر وظایف آن سخن نمی‌گوید و نکته آن این است :

که این قسمت از هنر نمایی زبان ، آنچنان حائز اهمیت است که دیگر وظایف آن را تحت الشعاع خود قرار داده است تجربه و آزمایش ثابت کرده است غالب کسانی که قادر به سخن گفتن نیستند ، فاقد نیروی شنوایی نیز می‌باشند .

برخی معتقد که کبری مادر زاد ، سبب لالی می‌گردد ، و کودک از جهت فقد شنوایی لال می‌شود .

ما فعلا با این تحقیقات علمی کاری نداریم کودک را فرض کنید که رشد جسمانی آن آغاز شده ولی قدرت بر تکلم ندارد ، آیا چنین کودک می‌تواند آن شخصیت متناسب را که دیگر همسالان او پیدا می‌کند بدست آورد ، بطور مسلم نه :

انسان از طریق محاوره و مذاکره ، گفت و شنود ، و پرسش و پاسخ ، مسائل لازم را به دست می‌آورد و بر عمق شخصیت خود می‌افزاید .

تعلیم و تربیت که رشد انسان‌ها و تکامل افراد به آن بستگی دارد ، از طریق آموزش صورت می‌گیرد ، و تنها وسیله آن ، زبان است .

فردی را فرض کنید که سالیان درازی زحمت ورنج کشیده و برای خود و جامعه

۱- المرء مغبوع تحت لسانه (نهج البلاغه) کلمات قصار شماره ۱۴۸

۲- امیر مومنان درباره شگفتی‌های خلقت انسان می‌گوید : اعجبوا لهذا الانسان ينظر

شعوه ويتكلم بلحم (نهج البلاغه) کلمات قصار شماره ۷

آموزنده‌ای تعبیر کرده و شیوه‌نگهداری غله کشور را به صورت طبیعی بدون ساختن سیلوهای مصنوعی پرخرج به آنان آموخت و در رابطه با محکومیت خود ، برده از روی خیانت زن عزیزمصر و پاکدامنی خود برداشت و از این طریق شخصیت بزرگ خود را نمایان ساخت در این هنگام ملك برای او چنین مقام و موقعیتی قائل شد و او را خزانه‌دار ثروت سرزمین مصر کرد . و تا یوسف سخن نگفته بود ، شخصیت او در پشت پرده سکوت ، مستور مانده و در گوشه زندان افتاده بود (۲)

از پیام‌گرانی نقل شده است که فرمود :
تکلموا تعرفوا (۳)

نقش مهمی که زبان در اداء رسالت رسولان بالاخص پیامبر آسمانی دارد ، موسی را بر آن داشت ، که از خدا بخواهد هر نوع لکنت را از زبان او بردارد ، آنجا که می‌فرماید :
واحلل عقده من لسانی یشفهوا قوئی

آیه‌های ۱-۳) خدای مهربان که به رسول خود قرآن آموخت ، انسان ز آفرید و به او تعلیم بیان نمود .

این تنهاموردی نیست که قرآن از این نعمت یادآوری کرده است ، بلکه این کتاب بیست و پنج بار از آن یاد کرده و چنانکه می‌فرماید :

الم نجعل له عینین ولساناً وشفیعین
(سوره بلد آیه‌های ۱-۳) آیا ما برای او دو چشم و یک زبان و دو لب قرار ندادیم .
قرآن در اشاره به اینکه زبان کلید شخصیت انسان (۱) است ، جمله‌ای از ملك مصر نقل می‌کند آنجا که می‌فرماید :

فلما کلمه قال انک الیوم لدینا
هکین امین (یوسف - ۵۴) وقتی با یوسف سخن گفت : آنکاه به او گفت تو امروز نزد ما دارای موقعیت خاص ، و امین دارائی می‌باشی .

وقتی یوسف خواب ملك را به شکل

۱- و به یک معنی نیمی از شخصیت انسان است چنانکه شاعری می‌گوید :

لسان الفتی نصف ، ونصف فواده

«زبان يك انسان جوانمرد نیمی از شخصیت او ، و نیم دیگر او را عقل و خرد او تشکیل می‌دهد اگر از این دو بگذریم ، جز گوشت و خون چیزی نیست . و در زبان عرب مثل است بیانگر این نکته آنجا که می‌گوید : المرء باصغریه : قلبه و لسانه

۲- در این مورد سعدی از قرآن و احادیث اسلامی که پیوسته الهام بخش شعرای بزرگ مین ما بوده‌اند ، الهام گرفته و می‌گوید :

زبان در دهان ای خردمند چیست ؟

چو در بسته باشد چه داند کسی

۳- الظرائف واللطایف ص ۵۸ ، این جمله از امیر مومنان نیز نقل شده است به نهج-

البلاغه بخش کلمات تصار شماره ۳۹۲ مراجعه بفرمائید

(سوره طه آیه ۲۷) خدا با گره از زبانم بگشا
تا سخن مرا درنت بنهد .

او تنها به این اکتفا نکرد ، بلکه از خدا
خواست ، برادر او که از وی نصیحت بود
و بیان رساتری داشت ، همراه او بفرستد تا
او را در اداء رسالت یاری کند چنانکه
می فرماید :

**و اخي هارون هو اوضح مني لسانا
فارسله معي رساء** (سوره قصص آیه
۳۴) (۱)

برادرم هارون که از من نصیحت تراست
همراه من بعنوان کمک و یاورم بفرست .
اصولا کار بزرگ پیامبری که اداء رسالت
الهی است ، بوسیله همین عضو انجم
می گیرد ، و برای همین جهت خداوند به
پیامبر نوید می دهد که ما پیام های خود را
به زبان تو آسان گردانیدیم تا وسیله آن
برهیز کاران را بشارت و گروه عنود را بیم
دهی چنانکه می فرماید : «فانما یسرناه بلسانک
لتبشر به المتقین و تنذر به قوما لدا» (سوره
مریم آیه ۹۷)

پیامبران گرامی پیوسته از خداوند می -
خواستند که زندگی آنان با مردم به گونه ای
باشد ، که توده مردم «لسان صدق» و ثناء
گوی آنان در حال حیات و بعد از وفات
باشند ، چنانکه ابراهیم از خداوند بزرگ
همین درخواست را می کند و می گوید :

**و اجعل لی لسان صدق فی الاخرین
(سوره شعراء آیه ۸۴) :** برای مردم زبان

تحمین گری در میان مردم قرار بده .
و در آیه دیگر از چنین کاری درباره
اسحاق و یعقوب گزارش می دهد آنجا که
می فرماید :

« و هبنا لهم من رحمتنا وجعلنا لهم
لسان صدق علیاه » (سوره مریم آیه ۵۰)
: آنان را از رحمت خود بهره مند ساختیم
و در زبان مردم نامشان را نیکو ، و بلند
گردانیدیم

سرانجام قرآن بر می گردد ، اختلاف
زبان ها را که تا کنون به صورت علمی ریشه
آن ، بدست نیامده است ، یکی از آیت و
نشانه های خدا می داند ، و در عظمت این
آیت همین بس که آن را در کنار آفرینش
آسمان ها و زمین قرار می دهد آن جا که
می فرماید :

**و من آیاته خلق السماوات و -
الارض و اختلاف السننکم و الوانکم
(روم آیه ۲۲) :** از نشانه های خدا ، آفرینش
استوار آسمانها و زمین و تعدد زبانها و
اختلاف رنگهای شماها است .

بالاخره زبان یگانه وسیله ای است که
نیایش خدا و بسیاری از فرائض مانند اقامه
نماز و اداء «شهادت» و اظهار ایمان ،
و تحقق اسلام ، با آن صورت می گیرد ،
آنجا که خداوند می خواهد عنایت خود را
نسبت به یکی از پیامبران به گونه ای ابراز
کند ، او را به مقام کلیمی ، مفتخر ساخته
و با او سخن می گوید و او را به پاسخ و

خداست بزرگی که زبان قرآن ، ولسان حضرت محمد در جامعه انسانی انجام داد هیچ قدرتی آن را انجام نداد ، و بزرگی آن، از بزرگی شمشیر تیز تراست (۲) اکنون که به عظمت این عضو و حساسیت خاص آن آگاه شدیم ، باید در برابر عظمت ، موقعیت او ، از عظمت مسئولیت آن آگاه نیز گردیم و کافی است که بدانیم با همین يك تکه گوشت ، بزرگترین خدمت‌ها و عظیم‌ترین جنایات‌ها انجام می‌گیرد ، و با همین عضو می‌توان بیست نوع گناه انجام داد ، که برخی از آنها در قرآن و برخی دیگر در احادیث وارد شده است ، امید است که در شماره آینده این بحث را مورد دقت قرار دهیم .

می‌دارد چنانکه می‌فرماید: و کلم الله موسی تکلیما نساء آیه ۱۶۴ : خداوند موسی را به سخن در آورده ، در آیه دیگر سخن گفتن کودک گهواره‌ای را آیت الهی می‌داند چنان که می‌فرماید :

«تکلم الناس من المهد و کھلا» (مائده آیه ۱۱) بامردم در گهواره و هنگام بزرگی سخن می‌گوئی

مقام و موقعیت و عظمت این نعمت چیزی نیست که بر احدی مخفی باشد ، و سخن از حکیمان در وصف این عضو به - اندازه‌ای است که در این صفحات نمی‌گنجد یکی از اندیشمندان درباره آن می‌گوید: زبان ، گواه ضمیر ، و داور میان حق و باطل بیانگر حقایق اشیاء و اعظما دارنده از گناه پدید آرند محبت و دوستی وسیله سپاس - گزاری مستوجب فزونی نعمت و ... می‌باشد (۱)

- ۱- الظرایف واللطایف ص ۵۰ انسانی و مطالعات فرهنگی
 ۲- در این مورد شاعری می‌گوید .
 لسان محمد امضی شرار آمال جامع علوم انسانی و افتد من طبیاحد الحسام
 زبان حضرت محمد تیز ترو نافذ تراز برندگی شمشیرها است

قابل توجه

دفتر مجله از لحاظ مالی در مضیقه است از نمایندگان محترم تقاضای شود با ارسال فاکتور مجله وجه آنرا به حساب جاری واریز نمایند .

ضمناً از مشتریان محترم نیز تقاضای شود که مبلغ مجله را بموقع پرداخت نمایند تا مجله بتواند به انتشارش ادامه دهد .

دفتر مجله مکتب اسلام

مکتب اسلام